

Nr 334.

Av herr **Fehr**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, angående reglering av reservpersonalens avlönings- och pensionsförmåner m. m.

Uti sitt den 15 mars 1923 avgivna betänkande och förslag rörande revision av Sveriges försvarsväsende framhöll försvarsrevisionen, som vid uppgörandet av sina förslag till fredsstater i och för kostnadernas nedbringande funnit sig böra begränsa det aktiva befälet till det för fredstjänstens behöriga ombesörjande oundgängligen erforderliga, att detta befäl icke komme att på långt när vara tillräckligt för fyllande av befälsbehovet vid mobilisering. Detta behov måste därför till stor del fyllas av reservbefäl, varför det vore av största vikt, bland annat, att den för mobiliseringsbehovets fyllande erforderliga reservpersonalen kunde anskaffas. Bland officerspersonalen i reserven vore de officerare, vilka inom regementes (kårs) reserv vunnit sin första officersanställning (*i reserven utnämnda officerare*), den för mobiliseringsbehovets fyllande viktigaste gruppen.

Revisionen påvisade, att en synnerligen stark minskning av tillströmningen till reservofficersbanan under de senare åren inträtt. Den förnämsta orsaken härtill vore enligt revisionens uppfattning, att de med reservofficersanställningen förenade förmånerna ansåges alltför ringa för att kompensera den därför erforderliga längre utbildningstiden.

Med hänsyn till att skillnaden mellan reservofficersaspiranternas och värnpliktiga studenters utbildningstider skulle bli större enligt revisionens förslag än tillföre, skulle man enligt revisionens mening hava att emotse betydligt större svårigheter att rekrytera reservofficerarna än dittills varit förhållandet. Det syntes därför vara oavvisligen nödvändigt att vidtaga för rekryteringsens säkerställande erforderliga åtgärder. Såvitt revisionen kunde finna, måste dessa bestå i en förbättring av de med reservofficersanställningen förenade ekonomiska förmånerna.

Revisionen föreslog härutinnan

dels viss förbättring av reservofficersaspiranternas avlöningsförmåner,

dels att den till nyanställd reservofficer utgående ekiperingshjälp skulle bestämmas till 1,000 kronor,

dels att den till reservofficer efter uppnådda 55 års ålder utgående pension skulle bestämmas till 500 kronor,

dels att reservofficer, vilken i vederbörlig ordning fullgjort honom åliggande tjänstgöringsskyldighet, skulle vara berättigad att, i stället för

pension, efter uppnådda 42 års ålder utbekomma pensionens kapitaliserade värde,

dels ock att, därest reservofficer, vilken i vederbörlig ordning fullgjort honom åliggande tjänstgöringsskyldighet, avlede, innan han uppnått pensionsåldern, till hans efterlevande anhöriga eller annan rättsinnehavare skulle utbetalas ett mot pensionens vid tiden för dödsfallet kapitaliserade värde svarande belopp.

Genom vidtagande av nu angivna åtgärder kunde man enligt revisionens uppfattning förvänta, att den för det dåvarande bland studenter och likställda rådande obenägenheten att taga anställning såsom reservofficer i någon mån skulle komma att minska. Emellertid finge det anses ovisst, att man enbart därigenom skulle kunna säkerställa det av revisionen beräknade mobiliseringsbehovet av reservofficerare. Revisionen ansåge sig därför böra tillse, huruvida icke något ytterligare borde åtgöras för rekryteringens säkerställande. Härutinnan ifrågasatte revisionen beviljande av studielån på gynnsamma villkor åt ynglingar, som toge anställning såsom reservofficerare. Denna fråga syntes böra göras till föremål för närmare utredning i samband med blivande omarbetning av gällande reservbefälsförordning.

De av försvarsrevisionen föreslagna åtgärderna för reservofficersrekryteringens säkerställande hava i huvudsak beslutats av 1925 års riksdag. Dock fastställdes ekiperingshjälpens belopp till 750 kronor och pensionens belopp till 600 kronor. Beträffande förslaget om beviljande av studielån åt yngling, som toge anställning såsom reservofficer, anslöt sig riksdagen till den i 1925 års försvarsproposition anförda uppfattningen, att denna fråga, på sätt försvarsrevisionen uttalat, borde bliva föremål för närmare utredning i samband med blivande omarbetning av gällande reservbefälsförordning.

Den ifrågasatta utredningen angående studielån åt reservofficerare har, såsom i den till innevarande års riksdag avlätna propositionen nr 227 angående reglering av reservpersonalens avlönings- och pensionsförmåner m. m. meddelas, numera verkställt av arméns reservbefälssakkunniga. Dessa hava därvid på anförda skäl kommit till den uppfattningen, att, då den ifrågasatta anordningen med studielån skulle medföra bestämda olägenheter, andra åtgärder borde vidtagas för att nå det av revisionen åsyftade resultatet, i vilket hänseende de sakkunniga framlagt vissa förslag. Yttranden i ämnet hava sedermera inhämtats från olika myndigheter. Utredningen har emellertid icke föranlett någon framställning i den nu föreliggande propositionen. Enligt chefens för försvarsdepartementet anförande till statsrådsprotokollet befunde sig frågan nämligen ännu icke i sådant skick, att den kunde underställas Kungl. Maj:ts prövning, varjämte det enligt departementschefens uppfattning syntes vara lämpligt att avvakta någon erfarenhet av verkningarna av de nu föreslagna förbättringarna i reservpersonalens förmåner, innan frågan upptoges till slutlig behandling.

Då det emellertid enligt min uppfattning redan nu kan förutses, att tidigare beslutade och av Kungl. Maj:t i nyssnämnda proposition nr 227 föreslagna åtgärder till förbättrande av reservofficerarnas förmåner icke skola visa sig tillfyllest för reservofficersrekryterings säkerställande, anser jag, med hänsyn till reservofficersinstitutionens stora betydelse för försvarsorganisationens effektivitet, det icke vara lämpligt, att behandlingen av de utav de sakkunniga väckta förslagen uppskjutes på obestämd framtid.

De sakkunniga hava framhållit nödvändigheten av att staten i erforderlig utsträckning lämnar vederlag för de uppoffringar, som reservofficern måste underkasta sig i och för sin utbildning till reservofficer ävensom för att kunna kvarstanna i tjänsten.

I fråga härom hava de sakkunniga hänvisat till en av svenska arméns reservofficersförbund till 1925 års försvarsutskott ingiven skrift, däri förbundet, bland annat, hemställt,

att reservofficersaspirant under tjänstgöring vid vederbörande truppförband efter avslutad reservofficersaspirantskola ävensom under elevtiden vid krigsskolan måtte komma i åtnjutande av furirs av andra klassen löneförmåner,

att reservofficer måtte erhålla, förutom ekiperingshjälp vid utnämningen till reservofficer, ett särskilt ekiperingsbidrag av 75 kronor vid varje ordinarie tjänstgöringsomgångs fullgörande, samt

att reservofficer måtte efter varje fulljord ordinarie tjänstgöringsomgång medgivas rätt till uppflyttning i högre löneklass inom vederbörlig lönegrad, tills högsta löneklassen inom lönegraden uppnåtts.

De sakkunniga hava föreslagit andra vägar för beredande av ytterligare ekonomiskt vederlag till reservofficerarna. Beträffande storleken av ifrågasvarande vederlag samt de former, under vilka det bör utgå, hava de sakkunniga emellertid stannat vid olika meningar.

Den ene av dem, majoren Bredberg, föreslår sålunda, att till varje nyutnämnd reservofficer skall utbetalas en anställningspremie, innefattande ersättning dels för utbildningen till reservofficer, dels — i förskott — för den tjänstgöring, som reservofficer är skyldig att fullgöra under sin tjänstetid. Den del av premien, som skulle tillgodose sistnämnda ändamål, skulle givas karaktär av återbetalningspremie, i det att den, som lämnade sin anställning såsom reservofficer, innan han fullgjort alla de repetitionsövningar, som skolat åligga honom för vinnande av rätt till reservofficerspension, skulle bliva skyldig att återbära visst belopp för varje repetitionsövning, som han till följd av sin avgång icke komme att fullgöra. Beträffande nu i tjänst varande reservofficerare föreslås såsom övergångsanordning, att en viss mindre premie utbetalas till dessa reservofficerare för varje av dem fullgjord obligatorisk repetitionsövning.

Den andre av de bägge sakkunniga, majoren Lindh, föreslår däremot dels införande av anställningspremier för nyanställda reservofficerare vid infanteriet och trängen, dels utbetalande av viss tilläggsersättning åt varje

reservofficer vid fullgörande av de honom för rätt till pension och för befordran åliggande tjänstgöringsomgångarna.

Över reservbefälssakkunnigas utredning och förslag har arméförvaltningen, efter vissa militära myndigheters hörande, i samråd med chefen för generalstaben avgivit infortrat utlåtande.

Arméförvaltningen framhåller, att den fråga, som utgjort föremål för ifrågavarande utredning, enligt ämbetsverkets mening vore av den största betydelse för lantförsvarets framtida effektivitet. Då 1925 års härordning för genomförandet av krigsorganisationen måste anses vara i väsentlig grad baserad därpå, att i reserven utnämnda officerare förefunnes i tillräckligt antal, ville ämbetsverket framhålla vikten däraf, att, då samma härordning nu stode inför sitt fulla genomförande, intet underlättes, som kunde bidra till att det förefintliga antalet dylika officerare komme att svara mot behovet, något som för närvarande icke kunde anses vara fallet. Den framtida rekryteringen av i reserven utnämnda officerare och kvarhållandet i tjänst av den nuvarande personalen syntes arméförvaltningen icke bliva säkerställda allenast genom de i sådant syfte redan beslutade åtgärderna och genom utverkande av den höjning i pensionsförmånerna, varom ämbetsverket tidigare framställt förslag. Av förarbetena till den vid 1925 års riksdag framlagda propositionen angående försvarsväsendets ordnande liksom av själva propositionen och dess behandling i riksdagen framginge enligt arméförvaltningens åsikt med önskvärd tydlighet, att även hos statsmakterna den uppfattningen gjord sig gällande, att, oberoende av eljest medgivna förmåner, särskilda åtgärder för rekryteringen av de i reserven utnämnda officerarna borde komma till stånd.

I fråga om åtgärder i dylikt syfte har arméförvaltningen icke kunnat ansluta sig till den ifrågasatta anordningen med studielån eller till något av de övriga uppslag till frågans lösande, som framkommit i samband med den föreliggande utredningen. Arméförvaltningen föreslår i stället, att till nyanställda fänrikar i reserven måtte utgå rekryteringsstipendier till belopp, som av Kungl. Maj:t bestämmes, dock högst 750 kronor.

Beträffande frågan om behovet att jämväl vidtaga särskilda åtgärder för att kvarhålla de i reserven utnämnda officerarna å reservofficersbanan, uttalar arméförvaltningen, att det icke kunde bestridas, att, på sätt framhållits i reservofficersförbundets i det föregående omnämnda skrivelse till 1925 års försvarsutskott ävensom av majoren Lindh i reservbefälssakkunnigas utredning, den lön, som utginge till i tjänstgöring inkallad reservofficer, icke kunde hålla honom skadeslös såväl för de direkta utgifter, som betingades av inkallelsen, som även för däraf i regel föranledd minskning i inkomst från det vanliga civila förvärvsarbetet.

På i utlåtandet anförda grunder föreslår arméförvaltningen i nu senast angivna syfte införandet av en ny avlöningsförmån, mötesbidrag, förslagsvis till belopp av 125 kronor för varje tjänstgöringsomgång. Mötesbidraget skulle uppdelas i två delar, av vilka den ena, förslagsvis 50 kronor, skulle

utgöra ersättning för utgifter för iståndsättande och kompletterande av uniforms- och andra utrustningspersedlar, under det att den andra, förslagsvis 75 kronor, skulle utgöra ersättning för merkostnader vid tjänstgöring å annan ort än bostadsorten. Förstnämnda del av mötesbidraget skulle sålunda utgå till varje för tjänstgöring inkallad reservofficer, sistnämnda del åter endast till sådan reservofficer, som har sin bostad å annan ort än förläggningssorten för det truppförband, där han fullgör sin tjänstgöring.

Att rekryteringen av reservofficerskåren är kvantitativt otillfredsställande och att avgången från reservofficersbanan nått en betänkelig omfattning belyses på ett övertygande sätt av nedanstående tabell, som hämtats ur den i det föregående omnämnda skrift, som av svenska arméns reservofficersförbund på sin tid ingivits till 1925 års försvarsutskott. Det förtjänar erinras, att enligt försvarsutskottets beräkning minst 130 officerare årligen böra anställas i arméns reserver.

Å r	Antal utexaminerade reservofficerare	Till aktiv stat övergångna	Antal utexaminerade efter avdrag för till aktiv stat övergångna	Antal för närvarande kvarstående	Antal kvarstående i procent av antalet utexaminerade efter avdrag för till aktiv stat övergångna
1904	54	—	54	14	26
1905	113	1	112	46	41
1906	166	—	166	75	45
1907	176	1	175	66	38
1908	117	1	116	49	42
1909	136	3	133	60	45
1910	125	4	121	60	50
1911	81	3	78	32	41
1912	74	5	69	42	61
1913	54	3	51	28	55
1914	77	9	68	33	49
1915	296	19	277	173	62
1916	283	16	267	175	66
1917	252	12	240	183	76
1918	118	9	109	98	90
1919	83	5	78	67	86
1920	60	13	47	40	85
1921	41	6	35	30	86
1922	49	8	41	38	93
1923	54	6	48	46	96
1924	67	—	67	67	100
	2,476	124	2,352	1,422	60

Antalet från krigsskolans reservofficerskurser utexaminerade utgjorde år 1925 67 och år 1926 105 samt har av chefen för krigsskolan beräknats till högst 80 innevarande år.

Arméförvaltningen har med utgångspunkt från ovanstående uppgifter beräknat hela tillgången av från krigsskolans reservofficerskurser åren

1907—1927 utexaminerade, vid början av år 1928 i reserven kvarstående officerare till högst 1,539 eller i medeltal endast 73 inom varje av de 21 årskontingenterna. Arméförvaltningen har emellertid därvid förbisett den avgång, som ägt rum under de två år, som förflutit efter upprättandet av tabellen. Tages hänsyn till denna avgång, omfattande ett 100-tal officerare, kan medeltalet icke beräknas högre än till 68. Sannolikt kommer även denna siffra att underskridas till följd av ytterligare avgång under återstoden av innevarande år.

Ännu ogynnsammare komma siffrorna att te sig, om man endast tager hänsyn till arméns huvudvapenslag, infanteriet. Det årliga behovet av nya reservofficerare vid detta truppdrag enligt 1925 års härordning har beräknats till 95. Antalet efter vid krigsskolan avlagd reservofficers-examen nyutnämnda reservofficerare vid infanteriet har under den senaste tioårsperioden uppgått till

år 1917.....	158	år 1922.....	15
» 1918.....	48	» 1923.....	28
» 1919.....	30	» 1924.....	23
» 1920.....	23	» 1925.....	16
» 1921.....	11	» 1926.....	37

Antalet till innevarande års reservofficerskurser beordrade elever ur infanteriet uppgår till 40. Antalet från reservofficerskurserna åren 1907—1927 utexaminerade, vid början av år 1928 i reserven kvarstående officerare ur infanteriet kan, om man bortser från eventuell avgång under återstoden av innevarande år, beräknas till 780 eller i medeltal endast 37 inom varje av de 21 årskontingenterna. Härtill kan läggas, att man med ledning av det antal aspiranter, som för närvarande genomgår underbefälsutbildning vid infanteriet, kan beräkna, att till 1928 års reservofficerskurser vid krigsskolan kommer att beordras högst 47 elever, tillhörande nämnda truppdrag.

Av det nu anförda torde fullt tydligt framgå, att det för närvarande är förenat med stora svårigheter såväl att tillfredsställande rekrytera reservofficerskåren som att kvarhålla reservofficerarna i tjänsten. Om också de förbättrade förmåner, som ställts i utsikt i försvarsrevisionens betänkande och sedermera genom 1925 års härordningsbeslut kunna tänkas hava inverkat på den vid jämförelse med de närmast föregående åren något förbättrade rekryteringen år 1926 och innevarande år, hava de dock icke visat sig tillräckliga för uppbringande av dessa bägge årskontingenter till det såsom nödvändigt beräknade antalet av minst 130. Icke heller tyder avgången under de två senaste åren, omfattande närmare ett 100-tal reservofficerare, på att de i utsikt ställda förbättringarna i de ekonomiska förmånerna skola bliva tillräckliga för att motverka avskedstagandet. Även om den i föreliggande proposition nr 227 föreslagna höjningen av pensionens belopp i viss mån kan tänkas bidra till ett bättre sakernas till-

stånd i här ifrågavarande bägge avseenden, synes dock böra uppmärksammas, att å andra sidan efter det fullständiga genomförandet av 1925 års härordning vissa i samband med densamma stående förhållanden kunna väntas komma att öka svårigheterna beträffande såväl rekryteringen som reservofficerarnas kvarhållande i tjänsten. Efter genomförandet kommer nämligen dels skillnaden mellan utbildningstiderna för reservofficersaspiranter och värnpliktiga studenter att ökas från 275 till 345 dagar, dels reservofficerarnas tjänstgöringsskyldighet i fred att utsträckas från utgången av det 40:e till utgången av det 42:a levnadsåret, sålunda i regel med en tjänstgöringsomgång, dels ock deras vart tredje år återkommande tjänstgöringsomgångar att ökas med 10 dagar. Därtill kommer ytterligare, att den ur såväl rekryterings synpunkt som ur synpunkten av reservofficerarnas kvarhållande långt ifrån betydelselösa möjligheten att uppnå kaptensgraden hädanefter kommer att avsevärt försvåras, sedan såsom villkor för sådan befordran uppställts krav på genomgående av en särskild utbildningskurs av 90 dagars varaktighet.

Såsom jag redan i det föregående framhållit, kan det enligt min uppfattning förutses, att varken de åtgärder till förbättrande av reservofficerarnas ekonomiska förmåner, som beslutats av 1925 års riksdag eller de, som föreslås i nu föreliggande proposition nr 227, skola visa sig tillräckliga för därmed avsett ändamål. Ytterligare åtgärder måste därför enligt min mening med det snaraste vidtagas. I likhet med arméns reservbefälssakkunniga och arméförvaltningen håller jag före, att den tidigare ifrågasatta anordningen med studielån åt reservofficerare icke är lämplig, utan att frågans lösning är att finna i vidtagande av sådana förbättringar av reservofficerarnas ekonomiska förmåner, att dessa komma att bli tillräckliga för bestridande av de med tjänstgöringen förenade kostnaderna.

På grund av vad jag i det föregående anfört, får jag hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till nästa års riksdag angående de ytterligare åtgärder, som kunna anses erforderliga i syfte att *dels* säkerställa det såsom erforderligt beräknade årliga tilloppet av nya reservofficerare vid armén, *dels* motverka den starka avgången från reservofficersbanan.

Stockholm den 30 mars 1927.

Martin Fehr.

